

'Gerçek, gerçeği kapatma konusunda güçsüzdür'

Günümüz edebiyatının kendine özgü isimlerinden İnan Çetin; ölüm-yaşam, hayal-gerçek, günah-masumiyet, insan-doğa karşıtlığının temel taşlarına dokunuyor "Kureys'in Kurtları" adını verdiği öykü toplamında. Çetin, mucizelerin efsanelerle harmanlandığı tuhaf coğrafyalarda kendi öykü dünyasını yarartıyor. İnan Çetin'le öykücülüğünü konuştuk.

MELİSA BULUT

İlk yazdıklarınızdan başlayarak Kureys'in Kurtları'na kadar ölüm önemli bir izlek olarak ortaya çıkıyor. Bunun belirli bir sebebi var mı?

■ Ölüm izleğinin metinlerimde yaşamdan kopmamak, kopamamakla ilintili olduğunu söyleyebilirim. Yaşamın güzelliği, vazgeçilmezliği kötülülere, adaletsizliklere, savaşlara ve tüm zorluklara rağmen üstündür. Yaşam potansiyel olarak sonsuzdur. Nitekim, Kureys'in Kurtları'nda kitapla aynı adı taşıyan öykü de bu sonsuzluk fikriyle ortaya çıktı. Diyebilirim ki, öykülerim ve romanlarımdaki bu izlek, ölümün gerçekte bir yok oluş olmadığı gerçeğiyle doğrudan temasa geçer. Bir başka açıdan da yaşadığımız coğrafyanın bir yansımasıdır ölüm. Bu da işin başka bir gerçeği ve başka bir yoruma kapı aralıyor.

■ Efsanelerden çokça besleniyorsunuz yazdıklarınızda... Efsane metni güçlendiren bir unsur mu sizce?

■ Söz var olduğundan bu yana birtakım hikâyeler, o hikâyelerdeki kişiler, onları oluşturan temalar bir yerden bir yere göç edip durmuştur. Yazılı edebiyatta da bu böyle oldu, oluyor. Bir zamanlar, daha yeni yeni yazdığım yıllarda, özgünlükten sık sık söz ederdim, özgünlüğün, yaratıcılığın edebiyattaki önemini vurgulamak için çok iddialı sözler ettiğim de olmuştur. Bu iki kavrama verdiğim değer değişmedi ama kendinden daha önce anlatılmış ya da yazılmış metinlerden etkilenmeyen bir metnin bulunmadığını bugün daha iyi anlıyorum. Benim metinlerimde efsanelerle kurduğum ilişki, metinlerarası ilişkidir. Bu bakımdan "metin" kavramını sadece "yazınsal metin" anlamında almıyorum. Bu ilişki bir yankıdır, bir efsanenin metindeki yankısı. Sözler arasındaki, dolayısıyla masallar, hikâyeler, metinler arasındaki yankıyı veya

ilişkiyi bana kalırsa dünyadaki her iyi yazar biliyordu ve biliyor. Tevrat, İncil, Kuran gibi kutsal kitaplar bu ilişkiyi en iyi kullanmış kitaplardır. Bilerek ya da farkında olmadan beslendiğim her kaynağın metnime bir katkı sağladığını, temanın desteklenmesi ve yorum üretmesi açısından metne önemli zenginlikler kazandırdığını düşünüyorum.

■ Fakat efsanelerle birlikte geleneğin yanına, Batılı diyebileceğimiz modern bir iklimi de katıyorsunuz öykülere. Bu yeni bir anlatım dili yaratma çabası mı yoksa beslendiğiniz kaynakların bir şekilde okura yansımaları mı?

■ Sözlü ya da yazınsal tarihin derinliklerinde inanılmaz zenginlikte kültürel bir repertuar mevcut. Sodom ve Gomorra, Babil, Sümer, Hitit, Kayıp Atlantis, Olimpos, Ağrı Dağı, Troya, Mezopotamya, Anadolu gibi daha saymakla bitmez yarı düşsel yarı bildik mekânlarda nelerle, kimlerle, hangi zevk ve arzularla, hangi değerlerle karşılaşmaz ki. Tanrılar, iblisler, canavarlar, uçan atlar, tek boynuzlu insanlar, Nuh'un Gemisi ve daha niceleri... Bu kültürel zenginliğin sadece sembolik değeri yok kuşkusuz. Edebiyatımız için sorunuz bir derya aynı zamanda. Bunu hangi enstrümanlarla icra edeceğinizde sorun. Ben ne efsaneleri, masalları, eski hikâyeleri söyleyen dedelerimize, yani sözünü ettiğimiz geleneğe, ne Batılı babalarımıza öykünüyorum ne de onları reddediyorum. Benim yapmak istediğim bu zincirin bir halkası olmak; gelenekle bugünü bir arada kullanabilen, yorum üretebilen bir edebiyat. Buradan bakınca, beslendiğim kaynakların okura yansımaları kaçınılmaz oluyor. Yeni bir anlatım dili yaratma çabası ise bu tutumla bağlantılı. Borges'i düşünelim, modern mi, modern-sonrası bir yazar mı, yoksa başka bir tanıma mı ihtiyaç var?

'İYİ İNSAN KÖTÜLÜĞÜN NE OLDUĞUNU BİLİR'

■ İyilik ve kötülük arasındaki ilişki de yansıyor yazdıklarınıza. Kureys'in Kurtları'nda da görüyoruz bunu. Bunlar arasında bir çarpışma mı var yoksa

birbirlerinden mi besleniyor sizce? Öykülerdeki yerini de anlatarak cevaplamamızı istesem...

■ Gerçek, gerçeği kapatma konusunda güçsüzdür, iyilikle kötülüğün çarpışması ya da birbirlerini beslemesi de bunu söyler. İyi kötü kavramları insanın yaptığı her iş için geçerlidir, kurmacada da böyledir. Dünya edebiyatının önemli iki romanının adını anımsadım şimdi. İlki, Kırmızı ve Siyah (Merhum Yaşar Kemal bu romanı bana hediye etmişti ve başucu kitabım olarak tut demişti), öteki ise Savaş ve Barış. Bu iki romanın adlarından başlayarak edebi gerçeklikte, fiziksel gerçeklikte olduğu gibi insanın iyilik ve kötülük arasındaki ilişkilerin tutsağı olduğunu söyleyebiliriz. İnsanlığın mücadelesi kendini her türlü boyunduruktan kurtarma, özgür kılma mücadelesidir ki, iyi bir insan kötülüğün nasıl bir şey olduğunu bilir ama "kötü" olmanın ne olduğunu bilemez, keşfetmesi gereken çok şey vardır ve insan mükemmel değildir. Yazdıklarımda insanların iyilik ile kötülük arasındaki çarpışma veya birbirinden beslenme fikrinden öte bir şeyle ilgiliyim. Tanrı'nın böyle bir dünya yaratmak için yeterli nedenini olduğunu inanan Leibniz, yaratılmış hiçbir şeyin gereksiz olduğunu düşünmezdi. Benim de bir edebiyatçı olarak Tanrı'nın yeterli nedenlerinin neler olduğunu sorgulamaya hakkım var.

■ Hep bir "arada kalma hali" göze çarpıyor öykülerini okurken. Gerçek ve gerçeküstü, insan ve doğa, tuhaf ve olağan, günah ve masumiyet, az önce de bahsettiğimiz iyilik ve kötülük... Karşıtlıklar nasıl besliyor bu bağlamda öykülerinizi?

■ Alexander Herzen'in düşüncesidir bu sanırım: "Hayatın kendisi dışında hiçbir amacı yoktur. İnsanların amaçları vardır." Görüyorsunuz işte, zihinlerimiz böyle işliyor, düşüncelerarasılık mı diyelim buna. Neyse, bu kavramların, karşıtlıkların bazıları aklı takip ederek anlamlı kıldıklarımızdır, kimi de rasyonel hayat için anlamlı değildir. Ama biri var olmadan öteki de sanki anlamlı değildir. Öykülerimi besleyen aklı takip

ederek gördüğüm, anladığım, düşündüğüm, hissettiğim, algıladığım biçimde bunları kullanmamdır.

■ Hikâye içinde hikâye anlatmayı seviyorsunuz. Bunu kurguyu besleyen bir unsur olarak mı görüyorsunuz? Yoksa kurgunun ta kendisi diyebilir miyiz buna?

■ Bir şeyi başka bir şeyle açıklarsınız, anırtırmalar sizi varmak istediğiniz yere çeşitlilik, çoğulculuk, renklilik ve kesin ayrımlardan uzak olarak götürür. Hikâye içinde hikâye anlatmak sevdiğim bir yöntem. Bana daha samimi geliyor, her zaman her metinde değil belki ama canlı bir akımın etkileşimi gibi uçsan bir canlılık, renklilik gibi, heyecan verici. Düşünsel ve haz anlamında...

■ Suskunluk da önemli bir yer kaplıyor. Metne nasıl bir katkısı olduğunu düşünüyorsunuz bu suskunlukların?

■ Bazı şeyleri anlatmaya gerek yoktur. Öyle ki onları suskuyla geçiştirdiğiniz zaman etkiyi artırırsınız. Suskunluk zaman zaman söz etmek istediğiniz ama söz etmediğiniz şeylerin aslında her yerde olduğunu size anımsatır. İşte o zaman iyidir.

■ Son olarak Yunus Nadi Öykü Ödülü'ne değer görülüşünüzden bahsedelim. Neler düşünüyorsunuz, hissediyorsunuz?

■ Yunus Nadi gibi gelenekselleşmiş bir ödülü aldığım için mutluyum. Ödüller teşvik edicidir ama gerçekten önemli olan şey, kültür-sanat damarlarının devam etmesidir, ödüle değer görülen ürünün buna katkısıdır. Yunus Nadi adına düzenlenen bu ödüllerle kültür-sanat hafızamızın damarları güçleniyor ve bize geçmişten geleceğe uzanan bir hazineye sahip çıkmamızı hatırlatıyor. ■

Kureys'in Kurtları / İnan Çetin / Yayıncı İnkur Atalık / 80 s.